

САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У даній статті визначено зміст діяльності органів студентського самоврядування. Охарактеризовано прояви соціальної активності студентів через студентське самоврядування на основі її структурних компонентів. Проаналізовано особливості соціальної активності студентської молоді через студентське самоврядування. В ході подальших досліджень доцільно вивчати особливості прояву різних структурних компонентів соціальної активності студентів: мотиваційного, ціннісного, емоційно-вольового, пізнавально-рефлексивного та діяльнісного, з метою виявлення та характеристики їх проявів через участь у діяльності студентського самоврядування.

Ключові слова: соціальна активність, студентська молодь, студентське самоврядування.

В этой статье определена суть деятельности органов студенческого самоуправления. Охарактеризованы проявления социальной активности студентов через студенческое самоуправление на основе ее структурных компонентов. Проанализированы особенности социальной активности студенческой молодежи через студенческое самоуправление. В дальнейших исследованиях стоит изучать особенности проявления разных структурных компонентов социальной активности студентов: мотивационного, ценностного, эмоционально-волевого, познавательно-рефлексивного и деятельностного, с целью определения и характеристики их проявлений через участие в деятельности студенческого самоуправления.

Ключевые слова: социальная активность, студенческая молодежь, студенческое самоуправление.

Постановка проблеми. Ефективні суспільні перетворення можливі лише за умови активної, творчої участі молоді у процесі створення матеріальних і духовних благ. Особливе місце у виховній роботі зі студентами традиційно займала позиція формування і розвитку їхньої активності шляхом залучення до різних видів позанавчальної, творчої, трудової, пізнавальної діяльності. Незважаючи на ці пріоритети, сучасний стан виховної діяльності у вищій освіті констатує зміщення акцентів із позанавчальної виховної роботи на навчальну діяльність.

Проте розвиток соціальної активності у студентів є надзвичайно значимим для формування особистості конкурентоспроможного професіонала [9]. Суспільство зацікавлене у цілеспрямованому формуванні соціально-професійної активності та проявах соціальних ініціатив особистості, оскільки це забезпечує освоєння і прийняття індивідом суспільних цінностей та ідеалів, ефективного виконання ним своїх функцій та ролей у всіх сферах життєдіяльності. У сучасних соціально-політичних умовах постає такий психологічний портрет кваліфікованого спеціаліста: це соціально зріла, активна та ініціативна особистість, яка володіє навичками життєвої компетентності,

саморозвитку, саморегуляції, є суб'єктом свого навчання і життя. Тому студентське середовище потребує створення особливого механізму залучення внутрішніх механізмів саморозвитку та самоствердження [8], актуальною стає проблема формування у студентської молоді комплексу особистісних якостей і компетентностей, які сприятимуть активній соціальній життєвій позиції.

На нашу думку, формування такої особистості фахівця можливе лише в умовах суспільно-корисної діяльності. Найефективнішим осередком формування соціальної активності є студентське самоврядування, яке потенційно здатне охопити всю студентську молодь і забезпечити її соціальне становлення та розвиток.

Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді вивчала Л.О. Шеїна [15], питання виховного потенціалу студентського самоврядування піднімали Н.О. Нефьодова [4] та О.В. Пономарьов [6], процес виховання особистісних якостей та становлення майбутніх фахівців у студентському самоврядуванні розглядали В.М. Певзнер [5] та Г.В. Троцько [12].

Актуальність теми даної статті посилює той факт, що студентське самоврядування є

плацдармом для розвитку всіх видів соціальної активності одночасно.

Не зважаючи на велику кількість досліджень ролі студентського самоврядування для розвитку особистісних якостей, його роль у формуванні соціальної активності цілісно та системно не досліджена. Аналіз теоретичних джерел з даної проблеми, виокремлення мало вивчених її аспектів дозволили обґрунтувати цілі та основні завдання дослідження.

Цілі даної статті: дослідження ролі студентського самоврядування у формуванні соціальної активності студентської молоді.

Завдання дослідження: 1. Дослідити зміст діяльності органів студентського самоврядування. 2. Охарактеризувати прояви соціальної активності студентів через студентське самоврядування на основі її структурних компонентів.

Виклад основного матеріалу. Сучасна соціально-політична ситуація в Україні вимагає активної участі громадськості у суспільному житті. Соціальна активність студентської молоді сьогодні зустрічається значно рідше за пасивність, яка проявляється в безініціативності, відсутності прагнення до самовдосконалення, самореалізації, прагненні діяти лише в своїх інтересах. Саме тому наразі є актуальною проблема формування соціальної активності студентської молоді. З огляду на окреслену проблему актуальним є вивчення феномену соціальної активності студентів та її структури.

Соціальна активність студентської молоді – це комплексна характеристика студента, який володіє світоглядом як системою знань і переконань, має власну позицію, свідомо здійснює соціально корисну діяльність, що зумовлена внутрішніми потребами особистості студента і характеризується інтенсивністю, якістю, змістовим наповненням [2].

Для розуміння сутності феномену соціальної активності студентської молоді доцільно розглядати її структуру. Ми вважаємо, що до структури соціальної активності входять такі компоненти: мотиваційний, ціннісний, емоційно-вольовий, пізнавально-рефлексивний, діяльнісний [14].

Оскільки соціальна активність є родовим поняттям для таких видів активності, як комунікативна, громадська, політична, пізнавальна, навчальна, трудова, вольова, духовна, творча та інші, за умови їх конструктивної, соціально бажаної спрямованості, а студентське самоврядування покликане брати активну участь у вдосконаленні навчально-виховного процесу, вирішенні організаційних, культурних, соціально-побутових та інших питань, які стосуються інтересів студентів; створювати умови для формування у студентів особистісних якостей, необхідних для максимальної їхньої самореалізації на ринку праці, то ми можемо розглядати студентське самоврядування як організовану систему формування та механізм реалізації соціальної активності студентської молоді.

Студентське самоврядування надає широкі можливості для самореалізації особистості у різних сферах: організаційній, громадській, науковій, благодійній, роз'яснювальній, агітаційній та інформаційній. Участь у студентському самоврядуванні спрямована на розвиток позитивного ставлення студента до себе і суспільства як активного та відповідального соціального суб'єкта.

На нашу думку, найважливішим узагальнюючим напрямом реалізації соціальної активності є активність в організаційній сфері, яка найбільш яскраво виражена у діяльності студентського самоврядування та об'єднує у собі різноманітні прояви соціальної активності. Пасивне ставлення студентів до діяльності студентського самоврядування свідчить про їхню особистісну пристосовницьку позицію, яка стає суттєвою перешкодою до становлення соціальної активності особистості.

У процесі розвитку самоврядування реалізуються дві групи функцій: загальноуправлінські і специфічно самоврядні. Перші відображають навчально-виховні задачі і спрямовані на морально-правове виховання; другі – на задоволення потреб та інтересів студентів [11].

Учасники студентського самоврядування характеризуються:

- самостійністю у прийнятті рішень;
- проявами ініціативи;

Питання психології

- вмінням ці ініціативи планувати і реалізовувати в інтересах колективу із залученням людських ресурсів;

- здатністю до аналізу своєї роботи, підбиття підсумків зробленого і прийняття відповідних рішень, що сприяють самовихованню і розвитку особистісних якостей, формуванню активної життєвої позиції.

Таким чином, у ході участі студентів у діяльності студентського самоврядування ми спостерігаємо наявність усіх структурних компонентів соціальної активності.

На нашу думку, базовим компонентом соціальної активності студентів є мотиваційний. Можна виокремити такі види мотивації студентів до участі у студентському самоврядуванні:

- *афіліативна*, яка містить потреби людини в: налагодженні соціальних зв'язків, ідентифікації з групою, вихованні відчуття впевненості у собі, отриманні емоційно-насиченого схвалення;

- *когнітивна*, яка передбачає можливість отримання знань, умінь, навичок організаторської роботи і розвитку своїх лідерських здібностей, прагнення ознайомитися з різними видами діяльності, розширити свій практичний досвід [14];

- *прагматична*, а саме: прагнення до кар'єрного зростання, до набуття у перспективі особливих можливостей, які виникають внаслідок участі у молодіжній організації, в освітніх програмах, бажання отримати рекомендації при працевлаштуванні.

Серед причин пасивності студентської молоді можна виділити переважання зовнішніх мотивів соціально значущої діяльності над внутрішніми, тобто бажання отримати певну винагороду (матеріальну чи моральну) над безкорисливим бажанням здійснити соціально значущу діяльність.

На нашу думку, найзмістовніше характеризує мотивацію студента до соціальної активності явище афіліації, що містить потребу людини в налагодженні соціальних зв'язків, яка виникає через бажання: усвідомити власну позицію в системі взаємозв'язків, виховати відчуття впевненості у собі, утвердити власне «Я», досягти уваги, співучасті, підтримки від інших, знайти для себе позитивні стимули у житті, отримати емоційно-насичене

схвалення, сформуванню самоставлення, обмінятися соціальними вміннями тощо [1].

Мотиви соціальної активності дуже рідко трапляються в чистому вигляді, хоча, досліджуючи окремі ситуації, майже завжди можна простежити чітке домінування певного мотиву.

Відмінності у мотивації студентської молоді до участі у студентському самоврядуванні зумовлюють реалізацію ними соціальної діяльності на різних рівнях. Так, можливі такі рівні активності у студентському самоврядуванні: повна відмова від будь-якої відповідальності, прагнення брати участь у студентському самоврядуванні в межах мікрогрупи, ситуативне бажання брати участь у студентському самоврядуванні за певних обставин, готовність нести відповідальність за певний напрям діяльності, глибоке прагнення брати участь у студентському самоврядуванні.

Факт участі у студентському самоврядуванні стає істинним критерієм соціальної активності тоді, коли ця діяльність має соціальну цінність для студента. Ціннісна значимість діяльності для студентів базується на отриманні задоволення від її здійснення, самооцінці діяльності, на причинах і мотивах включення у цю діяльність.

Аналіз сучасних реалій засвідчує, що процес формування системи соціальних цінностей у студентському середовищі є недостатньо динамічним та керованим. Адже більшість молоді перебуває у стані вибору своїх ціннісних орієнтацій. Тому серед студентів можна виокремити таких осіб, які характеризуються:

- гуманістичною спрямованістю;

- невизначеними ціннісними орієнтаціями, які пов'язані з нерозумінням молоддю сенсу власного життя, відсутністю життєвих орієнтирів;

- внутрішньо конфліктною, суперечливою орієнтацією, в основі якої лежать суперечності між особистісними ціннісними орієнтаціями, і цінностями, прийнятими у суспільстві, які викликані вже наявними, але ще не стабільними особистісними орієнтаціями студентів;

- прагматичною спрямованістю особистості.

На нашу думку, йдеться про дійсну соціальну активність серед студентів, які

беруть участь у студентському самоврядуванні, лише в тому випадку, коли для них на першому місці стоять: інтереси оточуючих, пріоритети цінностей активного та продуктивного життя.

Емоційно-вольовий компонент соціальної активності у контексті студентського самоврядування виявляється через такі особистісні риси, як: самостійність, організованість, відповідальність, здатність боротися з труднощами, вміння доводити справу до кінця – це, так звана, вольова саморегуляція. Також важливим у межах цього компоненту соціальної активності є емоційне ставлення особистості до діяльності студентського самоврядування.

Показниками пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності студентів у діяльності студентського самоврядування є: усвідомлення сутності студентського самоврядування, наявний досвід соціальної діяльності, здатність аналізувати свої вчинки, постійний пошук нової інформації, шляхів саморозвитку, самовиховання, самореалізації, вміння співвідносити свої можливості у перетвореннях оточуючого середовища із суспільними вимогами.

Нерозуміння студентами змісту діяльності студентського самоврядування та його структур, або хибне бачення їх діяльності може бути пов'язане з низьким рівнем поінформованості про діяльність цієї структури чи з її формалізмом.

Наявність умінь та навичок соціальної діяльності, з одного боку, спонукає студента до участі у студентському самоврядуванні, а з іншого – саме у студентському самоврядуванні і формуються ці вміння та навички.

Безпосередні прояви соціальної активності у студентському самоврядуванні реалізуються через її діяльнісний компонент. Критеріями діяльнісного компоненту тут виступають: кількість реалізованих соціальних проектів, посада в органах студентського самоврядування та прагнення займати певну посаду чи виконувати певні обов'язки у власному ВНЗ, ступінь участі у різних напрямках соціальної діяльності в межах університету.

Низький рівень соціальної активності студентів у діяльності органів студентського

самоврядування частково зумовлений значним формалізмом цих органів. Так, дуже часто студентські ради є своєрідними додатками до адміністрації ВНЗ. До того ж часто ініціатива щодо створення студентського самоврядування іде від керівництва навчального закладу. Оскільки органи самоврядування повинні спиратись на самоорганізацію, саморегулювання та самодіяльність, а така форма організації суперечить цій концепції, то їхня діяльність є скоріше формальною, ніж реальною. За таких умов особливої уваги потребує імідж студентського самоврядування, оскільки від нього залежить емоційне ставлення студентів до участі у цій організації, а отже й адекватне сприйняття діяльності.

На нашу думку, студентське самоврядування є видом соціальної активності студентів тоді, коли воно створює реальні передумови для самореалізації особистості, розкриття всіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності, творчості, формування суб'єктності особистості. Активність студентів у студентському самоврядуванні вказує на те, чи є студентство споживачем, а чи активним учасником суспільного життя. Студентське самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювання та захисту своїх інтересів, інтересів громади [11].

Участь студентів у діяльності студентського самоврядування полягає у поступовому оволодінні методами пізнання світу і самовизначення, тут формується система ціннісних орієнтацій активної творчої особистості, активізуються та реалізуються процеси самовиховання і саморозвитку особистості.

Висновки. Студентське самоврядування є видом соціальної активності студентської молоді у тому разі, якщо: її участь у ньому опосередкована афіліативною мотивацією; у структурі особистості переважають альтруїстичні цінності; ставлення особистості до діяльності студентського самоврядування має емоційно позитивне забарвлення; вона здатна відповідати за свою діяльність, володіє певними навичками соціальної діяльності, вміє аналізувати свої вчинки.

Література

1. Булах І.С., Долинська Л.В. Викладач – студент: психологія міжособистісних взаємодій : навч.-метод. посіб. / І. С. Булах, Л. В. Долинська. – К.: Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 106 с.
2. Косовець В.І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук / В. І. Косовець; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2009, С. 37.
3. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема. (Філософсько-культурологічний аналіз) / В. І. Муляр. – Житомир: ЖІТІ, 1997. – 214 с.
4. Нефедова Н.А. Воспитательный потенциал студенческого самоуправления вуза / Н. А. Нефедова // «Вектор науки» Тольяттинского государственного университета. Серия : Педагогика, психология. – 2010. - №2 (2). – С. 88-90.
5. Певзнер В.М. Педагогический потенциал студенческого самоуправления в современном вузе: дис. на соиск. научн. степ. канд. пед. наук / В. М. Певзнер; Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого. – Великий Новгород: Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого, 2005. – 182 с.
6. Пономарев А.В. Воспитательный потенциал студенческого самоуправления / А. В. Пономарев // От теории к практике, 2008. - №1. – С. 106-110.
7. Потопа К.Л. Соціально-педагогічні умови організації студентського самоврядування у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук / К. Л. Потопа; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2006. – 21 с.
8. Соколова Е.С. Структурный подход к пониманию мотивации социальной активности молодежи [электронный ресурс] / Е. С. Соколова. – Режим доступа : <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/2/Sokolova/>
9. Студентське самоврядування в Україні: досвід та перспективи. Аналітичний огляд / за ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2006. – 52 с.
10. Студентське самоврядування в Україні / ред.-упоряд. Н. Демчук, Л. Кудіна. – К.: Молодіжна Альтернатива, 2004. – 60 с. – (Серія "Молоді автори"; вип. 6).
11. Студентське самоврядування: досвід, проблеми, перспективи розвитку: Збірник тез і статей Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції / Відповід. ред. В. С. Каложний. – Запоріжжя: ЗДІА, 2012. – С. 9.
12. Троцько Г.В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості / Г. В. Троцько // Педагогічна і психологічна науки в Україні: у 5 т. – К.: Пед. думка, 2007. – Т.1.: Теорія та історія педагогіки. – С. 296-307.
13. Чаговець Л.В., Чорна Т.В. Виховання громадської активності учнів / Л. В. Чаговець, Т. В. Чорна // Рад. шк. – 1990. - №6. – С. 10-14.
14. Цветкова Р.И. Мотивационная сфера личности студента: условия и средства ее формирования / Р. И. Цветкова // Психологическая наука и образование. – М., 2006. - № 4. – С.76-80.
15. Шеїна Л.О. Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук / Л. О. Шеїна; Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010. – 22 с.

Bazilenko A. K., graduate student of department of psychology

SELF-GOVERNMENT AS TYPE OF SOCIAL ACTIVITY OF STUDENT YOUNG PEOPLE

In this article the essence of activity of student self-government has been defined. The displays of students' social activity through the student self-government basics on their structure components have been characterized. The features of social activity of student youth through the student self-government have been analysed. As a result of research we discovered that student self-government is the type of social activity of student young people in that case, if: their participating in self-government is mediated the affiliative motivation; if altruism values prevail in the structure of personality; if attitude of personality toward activity of student self-government has the positive colouring emotionally, if it is able to be responsible for the activity, owns certain skills of social activity, able to analyse the acts. That, structural all of the tools of social activity will be realized in activity of student self-government. In further studies it is possible to analyze the features of display of different structural components: motivational, values, emotional and volitional, cognitive and reflective, active components of students' social activity of in order to identify and characterize their displays through activity of student self-government.

Key words: social activity, student youth, student self-government.